

Marek Golemski

Colloquia lubuskie

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 1, 82-85

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK GOLEMSKI

Gorzów Wlkp.

COLLOQUIA LUBUSKIE

Idea zorganizowania cyklu sesji naukowych poświęconych regionowi historycznemu określanemu jako Ziemia Lubuska¹ zrodziła się w kręgu osób związanych z Oddziałem Wojewódzkim Stowarzyszenia PAX w Gorzowie. Tematykę Colloquiów opracowywano biorąc pod uwagę stan badań nad historyczną Ziemią Lubuską i zwracając uwagę na to, aby przygotowywane na poszczególne sesje referaty służyły realizacji dwóch celów:

- popularyzacji wiedzy o historii regionalnej,
- zainicjowaniu prac naukowych, których celem byłoby wypełnienie luk w powojennej polskiej historiografii Ziemi Lubuskiej, ze specjalnym uwzględnieniem biskupstwa lubuskiego.

Czytając polskie publikacje dotyczące historycznej Ziemi Lubuskiej zauważa się, że tematyka dotycząca dziejów dawnego biskupstwa lubuskiego (1124-1556) nie była w nich zbyt popularna. Ponad 300 lat istnienia diecezji podporządkowanej metropolii gnieźnieńskiej nie doczekało się w polskiej historiografii opracowania, które zasięgiem odpowiadałoby monumentalnemu dziełu S. W. Wohlbrücka *Geschichte des ehemaligen Bistums Lebus und des Landes dieses Namens*². Osoby interesujące się dziejami biskupstwa lubuskiego wiedzy na ten temat muszą poszukiwać albo w trudno dostępnych czasopismach naukowych, albo w dwóch jedyńskich opracowaniach książkowych, autorstwa polskich historyków, które również nie są szeroko dostępne, gdyż wydane zostały w niskich nakładach³. Opisany wyżej stan rzeczy był bezpośrednim uzasadnieniem podjęcia inicjatywy, która ostatecznie

określona została jako colloquia lubuskie. Pierwsza sesja, zorganizowana w roku 1989, poświęcona była przybliżeniu stanu badań nad dziejami Ziemi Lubuskiej i biskupstwa lubuskiego. Referentami tych zagadnień byli: prof. W. Korcz oraz ks. prof. A. Weiss. Ponadto dr E. Rymar wygłosił referat dotyczący stosunku margrabiów z dynastii askańskiej do biskupów lubuskich, podejmując tym samym badanie dziejów politycznych i gospodarczych biskupstwa lubuskiego w II połowie XIII wieku. Dyrektor Muzeum Okręgowego w Gorzowie – Zdzisław Linkowski przedstawił wyniki prac wykopaliskowych w Górzycy, miejscowości pełniącej w latach 1276-1354 funkcję stolicy biskupstwa lubuskiego. Materiały z pierwszych colloquiów wydano drukiem, ale braki formalne publikacji pozbawiają ją charakteru naukowego⁴

W czasie drugich colloquiów, odbytych w roku 1990, referenci koncentrowali się na tematyce heraldycznej oraz na dziejach miast lubuskich. Prof. dr E. Rozenkranz przypomniał badania, które w latach czterdziestych (od 1948 roku) prowadzono w ramach seminarium historii państwa i prawa Uniwersytetu Poznańskiego. Inicjatorem badań był prof. Z. Kaczmarczyk, plonem pracy seminarium były monografie miast lubuskich i śląskich oraz dawnego Lubusza (obecnie Lebus) i Lubiąża (obecnie Münchenberg). Włączenie do kręgu zainteresowania seminarium dwóch miast położonych po zachodniej stronie Odry spowodowało w roku 1950, po podpisaniu układu zgorzeleckiego, protest NRD, który sprowadzał się do zarzucenia polskim badaczom... ekspansjonizmu⁵.

Historyk zielonogórski, W. Strzyżewski, przedstawił wyniki badań nad herbami biskupów lubuskich, inicjując badania nad lubuską heraldyką. W. Strzyżewski zrekonstruował herby ośmiu biskupów lubuskich i dokonał ich interpretacji. Mimo kontrowersyjności niektórych wniosków zaproponowanych przez badacza trzeba stwierdzić, że wykonana przez niego praca wypełniała lukę w dość podstawowym zasobie wiedzy o przeszłości biskupstwa lubuskiego i o jego ordynariuszach.

Colloquia roku 1991 poświęcone były dwom zagadnieniom: omówieniu ciekawego zabytku liturgicznego, *Mszalu lubuskiego*, pochodzącego z XV wieku i przechowywanego w bibliotece Seminarium Duchownego w Gościkowie-Paradyżu oraz analizie

dypłomatycznej traktatu zawartego między księciem Bolesławem Rogatką i arcybiskupem magdeburским Wilbrandem. Przedstawienie *Mszatu lubuskiego* oraz dziejów poznawania tego zabytku było przedmiotem referatu Michała Spandowskiego, pracownika Biblioteki Narodowej. Traktat z roku 1249 poddał analizie dyplomatycznej dr Andrzej Wałkowski. Wnioski sformułowane przez tego badacza pozwalają spojrzeć w odmienny niż do tej pory sposób na przywołany dokument. Ustalenie, że został on spisany według dyktatu odbiorcy (tj. kancelarii arcybiskupa magdeburskiego) może wpłynąć na zmianę ocen postępowania Bolesława Rogatki proponowanych w polskiej historiografii, w której postępowanie księcia spotyka się ze zdecydowanym potępieniem.

Colloquia roku 1993 były pierwszymi colloquiami „monograficznymi”. Zaprezentowane w ich czasie referaty dotyczyły kancelarii i dokumentów dawnego biskupstwa lubuskiego. Dr Andrzej Wałkowski przedstawił wyniki badań nad dokumentami biskupa lubuskiego Wawrzyńca dla cystersów lubiąskich. Ustalił ostatecznie, że charakteryzują się one dyktatem odbiorcy, zatem nie powstały w kancelarii biskupa lubuskiego. Wniosek taki pozostaje w związku z problemem początków kancelarii biskupów lubuskich, gdyż nie zachowały się dokumenty lubuskie starsze od dokumentów biskupa Wawrzyńca.

Ponadto Marek Golemski przedstawił referat omawiający stan badań nad kancelariami i dokumentami biskupstwa lubuskiego. Badania te obejmowały niewielką ilość dokumentów i prowadzone były na marginesie badań nad różnymi aspektami dziejów Ziemi Lubuskiej oraz biskupstwa lubuskiego.

Colloquia, które odbyły się w latach: 1989, 1990, 1991, 1993 dostarczyły ciekawych materiałów historycznych oraz ciekawych opracowań dotyczących dziejów Ziemi Lubuskiej i biskupstwa lubuskiego. Programując następne sesje organizatorzy będą proponowali spotkania o charakterze monograficznym, w czasie których zaprezentowane zostaną sylwetki osób związanych z dziejami Ziemi Lubuskiej i biskupstwa lubuskiego. Kontynuowane też będą prace nad dyplomami i kancelariami biskupstwa lubuskiego oraz nad działalnością misyjną biskupów lubuskich na Rusi i na Połabiu.

PRZYPISY:

1. Po roku 1945 nazwa Ziemia Lubuska odnoszona była do terytorium obejmującego krainy: torzyską, krośnieńską, międzyszecką i gorzowską (por. *Ziemia Lubuska*, Poznań 1950). Historyczna Ziemia Lubuska z wymienionych krain obejmowała jedynie torzyską, przejściowo także okręg Kostrzynia oraz ziemie na zachód od Odry.

2. Wydane w Berlinie w latach: 1829-1832.

3. Prace: Jana Walickiego, *Przynależność metropolitalna Kamienia i Lubusza na tle rywalizacji Gniezna i Magdeburga*, Lublin 1960 oraz Anzelma Weissa, *Organizacja diecezji lubuskiej w średniowieczu*, Lublin 1977.

4. W publikacji *Colloquia lubuskie* wydanej w roku 1990 przez Wydział Informacji Stowarzyszenia PAX nie zamieszczono przypisów i bibliografii.

5. Na podstawie informacji prof. E. Rozenkranza.

